

ПРОБЛЕМА ДИТЯЧОЇ ПОРНОГРАФІЇ В ІНТЕРНЕТІ: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

THE PROBLEM OF CHILD PORNOGRAPHY ON THE INTERNET: STATE, TRENDS, WAYS TO OVERCOME

Лубенець І.Г., к.ю.н., провідний науковий співробітник
лабораторії кримінологічних досліджень
та проблем запобігання злочинності

*Державний науково-дослідний інститут
Міністерства внутрішніх справ України*

Приходько О.О., науковий співробітник лабораторії
кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності

*Державний науково-дослідний інститут
Міністерства внутрішніх справ України*

Падіння загального рівня моральності у суспільстві, зміна ціннісних орієнтирів у статевій сфері та інші негативні тенденції призводять до загострення проблеми сексуальних посягань стосовно дітей, що потребує застосування термінових заходів, метою яких є запобігання та протидія їм. Із стрімким розвитком інтернет-технологій поширення дитячої порнографії стало проблемою, характерною для більшості країн світу, у тому числі України, яка входить у перелік країн – найбільших виробників дитячої порнографії в світі. У статті розглядаються питання небезпеки шкідливого контенту у вигляді дитячої порнографії, а також втягнення дітей у створення предметів порнографії. Метою дослідження є окреслення певних аспектів уразливості дитини в інформаційній сфері, аналіз відповідності національного законодавства України міжнародним стандартам у зазначеній сфері, а також визначення шляхів запобігання розповсюдженню дитячої порнографії.

Авторами наголошено, що такий протиправний контент є свідченням насильства відносно дітей і одночасно ознакою сексуальної девіації у споживачів такої продукції, для яких інтернет-технології виступають інструментом доступу, зберігання, поширення, обміну та створення дитячої порнографії. Акцентовано, що завдяки мережі інтернет зловмисникам стало значно простіше встановлювати контакт з неповнолітніми, які часто ведуть себе необачливо та легковажно у віртуальному спілкуванні, зокрема, погоджуються повідомляти інформацію особистого характеру та навіть надсилати відверті фото віртуальним «друзям» тощо. Перелічені категорії дітей, які найчастіше стають жертвами дитячої порнографії. У роботі зазначається, що останніми роками в мережі Інтернет дуже розповсюджені такі явища, як секстинг та ґрумінг, які сьогодні не криміналізовані в Україні.

У статті окреслено коло завдань, які необхідно вирішити для полегшення виявлення та розкриття, а також запобігання злочинам стосовно дітей у сфері моральності та пов'язаних з ними злочинам, що посягають на статеву свободу та ставу недоторканість.

Ключові слова: діти, дитяча порнографія, контент, Інтернет, насильство, неповнолітні, секстинг, ґрумінг.

Falling general morality in society, changes in sexual values and other negative trends exacerbate the problem of sexual assault on children, which requires urgent measures to prevent and combat them. With the rapid development of Internet technologies, the spread of child pornography has become a problem common to most countries in the world, including Ukraine, which is included in the list of countries – the largest producers of child pornography in the world. The article considers the dangers of harmful content in the form of child pornography, as well as the involvement of children in the creation of pornography. The purpose of the study is to outline certain aspects of a child's vulnerability in the information sphere, to analyze the compliance of national legislation of Ukraine with international standards in this area, as well as to identify ways to prevent the spread of child pornography.

The authors emphasize that such illegal content is evidence of violence against children and, at the same time, a sign of sexual deviation in consumers of this product, for whom Internet technology is a tool for access, storage, distribution, exchange and creation of child pornography. It is emphasized that thanks to the World Wide Web it has become much easier for criminals to establish contact with minors, who often behave carelessly and carelessly in virtual communication, in particular, agree to report personal information and even send candid photos to virtual "friends". The categories of children who are most often victims of child pornography are listed. The paper notes that in recent years, such phenomena as sexting and grooming have become very common on the Internet, which are not currently criminalized in Ukraine.

The article outlines the tasks that need to be addressed to facilitate the detection and disclosure, as well as the prevention of crimes against children in the field of morality and related crimes that encroach on sexual freedom and sexual integrity.

Key words: children, child pornography, content, Internet, violence, minors, sexting, grooming.

Вступ. З технологічним розвитком суспільства з'являються нові види загроз для статевої сфери особи загалом і дітей зокрема у вигляді широкого розповсюдження дитячої порнографії, створення у соціальних мережах груп, що посягають на статеву недоторканість, свідомість дитини, поширення заражених додатків і мережевих вірусів, які виводять на екран рекламу і оголошення порнографічного змісту тощо.

Особливе занепокоєння викликають масштаби створення та розповсюдження дитячої порнографії, що становить підвищену суспільну небезпеку, адже здійснюється безпосередній шкідливий вплив на нормальний статевий розвиток дитини, а також на формування моральних цінностей підростаючого покоління.

Слід зазначити, що трансформації піддалась низка злочинів, механізм скоєння яких значно полегшився у зв'язку з використанням інформаційно-комунікаційних засобів

та мережі Інтернет. Зокрема, це стосується шахрайства (фітінгу), нарко- та порнобізнесу.

Особлива небезпека таких діянь полягає у тому, що часто їх жертвами стають неповнолітні, адже, як згадувалося, саме вони є найактивнішими користувачами Інтернету та інших засобів комунікації. Слід наголосити, що 76% батьків не знають, які сайти відвідують їх діти.

Стан дослідження. Дослідженню кіберзлочинності (комп'ютерної злочинності) та її похідних присвятили свої роботи такі науковці, як В.А. Ліпкан, О.О. Тихомиров, О.М. Пфо, М.А. Погорецький, О.С. Алавердов, Ю.М. Батурін, А.В. Войцехівський, М.Д. Діхтяренко, Т.Л. Тропіна, Б.Х. Толеубеков, Р.С. Белкін, С.Ю. Битко, В.В. Воробійов, Л.В. Борисова, А.Ф. Волобуєв, М.Т. Дзюба, Р.А. Калужний, А.М. Кузьменко, В.К. Лисиченко, В.П. Філонов та інші. Фрагментарно проблеми розповсюдження порнографічних предметів, у тому числі мережею Інтернет, у своїх роботах

вивчали Ю.М. Антонян, І.О. Бандурка, М.І. Бажанов, В.І. Борисов, В.В. Вітвіцька, М.В. Гусарова, С.Ф. Денисов, О.М. Джужа, М.А. Ісаєв, О.С. Капінус, Л.Г. Козлюк та інші науковці. Попри професійну зацікавленість та науковий внесок перелічених авторів у дослідження розповсюдження порнографії, все одно постає необхідність у розробці сучасних та удосконаленні вже наявних механізмів протидії та запобігання таким злочинам.

Виклад основного матеріалу дослідження. На цей час за оцінками зарубіжних експертів дитяча порнографія за прибутком посідає у світі третє місце після торгівлі наркотиками і зброєю. Зауважимо, що 68 мільйонів пошукових запитів на день у мережі Інтернет пов'язані з порнографією (у тому числі дитячою) [1]. Тобто інтернет-ресурси пропонують найрізноманітніший контент з використанням усіх можливих способів його доставки. На вибір зацікавленого користувача пропонуються фотографії та відео зі сценами сексуального насильства над реальними дітьми з будь-якої країни.

Підтвердженням є статистика міжнародних організацій. Зокрема, кожні 5 хвилин Internet Watch Foundation* знаходить в Інтернеті фото чи відео із сексуальним насильством над дитиною (дитячою порнографією), 40% з них містять зображення дітей молодших десяти років. Вартість онлайн-трансляції сексуального насильства над дитиною становить близько 10–20 євро [2].

Слід сказати, що проблема дитячої проституції притаманна будь-якій країні незалежно від її географічного розташування, соціально-економічного рівня розвитку та політичної системи управління тощо. Наприклад, за даними опитування в Таїланді, 92% дітей, що розмовляли в чаті, мали запрошення поговорити про секс. 20% дітей віком від 7 до 11 років, які спілкувалися в чаті, відзначили травмуючий досвід, коли вони зіткнулися з нецензурною лексикою (34%) та коли їм запропонували переслати матеріали про насильство чи секс (66%). У 58% випадків зустріч з «другом» була неприємним сюрпризом, тому що діти зрозуміли, що їхній віртуальний «друг» брехав про себе [3, с. 53].

Слід згадати вкрай тривожні результати досліджень працівників The Internet Watch Foundation, які провели 47 годин (впродовж 4-х тижнів) моніторингу дитячих акаунтів у соціальних мережах, наведені у роботі Т.І. Шевчука. Дослідники відстежували кількість опублікованих фотографій та відеороликів, що мають сексуальний характер за участю дітей та підлітків. Організація за час моніторингу зафіксувала завантаження 12 224 зображень. Незабаром 11 000, тобто 88% з цих самих зображень з'явилися на інтернет-ресурсах, що поширюють дитячу порнографію [4, с. 107]. Своєю чергою за повідомленням міжнародної організації ЕСПАТ (End Child Prostitution Child Pornography & Trafficking of Children for Sexual Purposes) в країнах СНД, близько 25–35% порнографічних матеріалів, де використовуються діти, походять з колишніх країн СРСР, зокрема Росії, Білорусі та Молдови [5]. І Україна не є винятком, що підтверджують результати дослідження Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) «Комплексна оцінка масштабів продажу дітей, дитячої проституції та порнографії в Україні», оприлюднені ще у 2010 році. Дослідження, проведене Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, виявило, що з опитаних дітей віком 14–18 років 11% показували своє голе тіло; 7,8% – займалися сексом за певну плату; 3,2% – погоджувалися сфотографуватися або знятися у фільмі в оголеному вигляді [6].

З роками ситуація не поліпшується. У лютому поточного року уповноважений президента України з прав

дитини М. Кулеба зазначив, що за офіційними даними, щоденно близько 3 000 осіб на території України здійснюють розповсюдження порнографічних матеріалів із зображенням сексуальної експлуатації дітей. Було наголошено, що Україна входить до п'ятірки найбільших виробників дитячої порнографії в світі [7].

Одночасно величезні доходи від тіньового порнобізнесу стимулюють розвиток іншої кримінальної діяльності в мережі Інтернет. Зокрема, незаконний порнобізнес дає роботу великій кількості хакерів і програмістів, що пишуть вірусні програми, оскільки для приховування своєї діяльності від правоохоронних органів організатори нелегальних сайтів часто користуються їх послугами. Таким чином, злочинна діяльність з використанням всесвітньої мережі постійно вдосконалюється.

У зв'язку з тим, що дитяча порнографія в мережі інтернет розповсюджується легко, швидко та дешевше, ніж цифрове телебачення, то в основному злочинці й використовують саме її. З іншого боку, інформаційно-комунікаційні технології можуть використовуватися і для встановлення контакту із дітьми, дуже часто з метою подальшої сексуальної експлуатації. Зробити це доволі просто, враховуючи те, що сучасні діти не розділяють світ на цифровий (віртуальний) та реальний, інтернет все частіше стає засобом їх соціалізації. Зокрема, реєстрація у соцмережах – це наслідок природної потреби дитини перебувати у групі за уподобанням, наголошують психологи. Отже, підлітки використовують Всесвітню мережу передусім для спілкування, розширення кола знайомих тощо.

Підтвердженням цьому є результати проведеного фахівцями Державного науково-дослідного інституту МВС України [8, с. 260], анкетування учнів закладів загальної середньої освіти м. Києва та Київської області, де більшість школярів (51,6%) вказали, що спілкуються в Інтернеті всіма можливими способами (під час онлайн-ігор, в соціальних мережах, в чатах тощо).

Небезпека полягає в тому, що велика ймовірність під час віртуального знайомства та спілкування стати жертвою шахрая, переслідувань, залякувань, сексуальних домагань, схиляння до самогубства тощо. Ситуація ускладнюється ще й тим, що діти через свій вік, відсутність життєвого досвіду та стійкої здатності критично мислити легко йдуть на контакт у соцмережах, повідомляють особисту інформацію, діляться власними фото (часто відвертого характеру) тощо.

Підтвердженням є відповіді учнів закладів загальної середньої освіти, де більшість (66,1%) зазначили, що готові повідомити новому віртуальному другу про свої інтереси та захоплення; 55% – назвуть своє ім'я та/або прізвище; трохи більше – 23% – готові вислати власні фото (до речі, більшість з них – дівчата); 12,5% – залишать свій номер телефону, близько 10% (9,4%) можуть повідомити номер школи, де навчаються [8, с. 260]. Тобто загалом підлітки легковажно готові повідомити сторонній людині особисту інформацію, чим часто користуються злочинці. Адже інтернет-злочинці в своєму арсеналі мають десятки схем, як завдяки соцмережам впливати на неповнолітніх. Часто вони, реєструючись під вигаданими іменами, спілкуються з дітьми, виманюють особисті дані, оголені фото, що нерідко стають предметом шахрая, і навіть влаштовують реальні зустрічі, які можуть закінчитися розбещенням, переслідуванням, звалтуванням тощо. Слід зазначити, що серед опитаних нами школярів з сексуальними домаганнями стикнулися 22% респондентів, причому майже порівну дівчат і хлопців.

І хоча в закладах загальної середньої освіти ведеться робота серед учнів у напрямку підвищення обізнаності про кібербезпеку, але в той же час є необхідність більш детального вивчення питання безпечного поведіння в Інтернеті з практичними заняттями, про що повідомили 52% опитаних школярів.

* Internet Watch Foundation (IWF) – неурядова саморегулююча організація, створена в Великобританії для нагляду за Інтернетом. По суті, є «гарячою лінією» для повідомлення про неправомірний контент в Інтернеті.

Необхідно сказати, що останніми роками в мережі Інтернет дуже розповсюджені такі явища, як секстинг (інтимне листування) та грумінг (входження в довіру до дитини з метою подальшої особистої зустрічі для вступу в сексуальні відносини, експлуатації чи шантажу). Нерідко діти стають жертвами секстингу, тому що не вбачають в цьому реальної загрози, вважаючи це нешкідливим, простим способом отримання компліментів на рахунок своєї зовнішності за допомогою схвальних коментарів чи «лайків» [9]. Але досить часто жертва примушується до участі в порнографічних сценаріях через шантаж із використанням інформації, яка попередньо зібрана про неї в Інтернеті – такого висновку дійшли у своєму дослідженні С.В. Демедюк та Т.С. Демедюк [10, с. 279].

На жаль, статистика щодо секстингу в Україні відсутня, але про масштаби поширення цієї проблеми можна судити за кількістю звернень на діючу Національну дитячу гарячу лінію. Зокрема, у 2018 році було здійснено понад 2 800 звернень, що стосувались секстингу [11]. Наразі в Україні ні секстинг, ні грумінг не є злочинами, тоді як у деяких країнах навіть є випадки судових рішень, якими визнано факт звалтування через Інтернет. Зокрема, ще у 2017 року в Швеції засудили чоловіка, який таким чином звалтував 27 дітей, змушуючи їх виконувати сексуальні дії за допомогою веб-камери (записуючи відео або в прямому ефірі) [9].

Батьки зазвичай не володіють інформацією ні про те, які сайти відвідують діти, ні про труднощі, що виникають у дітей в мережі інтернет. Тому протиправні посягання щодо неповнолітніх з використанням мережі Інтернет характеризуються високим рівнем латентності. Слід зазначити, що складність виявлення, фіксації і вилучення криміналістично-значущої інформації (слідової картини злочину) під час виконання слідчих дій для використання її як речового доказу; велика швидкість вчинення злочинів з використанням інформаційно-комунікаційних засобів, що відбуваються практично миттєво; постійне оновлення форм та способів вчинення злочинів у мережі Інтернет, яке здійснюється на тлі вдосконалення інформаційних технологій – все це зумовлює високу латентність та вкрай утрудняє визначення ступеня та географії поширеності зазначених злочинів [12, с. 130].

Враховуючи останні події в світі, понад 1,5 мільярда дітей та молодих людей у світі постраждали від закриття шкіл. Багато з них проводили навчання та і загалом більше спілкувалися в Інтернеті. Оскільки діти проводять більше часу на віртуальних платформах, вони можуть стати вразливими до сексуальної експлуатації та активних спроб віртуального знайомства та залицяння через Інтернет, оскільки зловмисники прагнуть використовувати фактор пандемії COVID-19 у механізмі скоєння злочинів. Відсутність особистого контакту з друзями (однокурсниками, коханими тощо) може призвести до посилення таких ризиків, як надсилання сексуальних зображень. Через збільшення часу, який діти проводять онлайн, та послаблення контролю з боку дорослих ризик натрапити на потенційно шкідливий та насильницький контент, а також стати жертвою злочинних посягань в разі збільшується.

Одночасно для людей із сексуальними девіаціями, зокрема педофілів, з розвитком інтернет-технологій спростились та розширились можливості: по-перше, для отримання сексуального задоволення у зв'язку з легкодоступністю порно-контенту; по-друге, для встановлення контакту із дітьми.

У зв'язку з цим педофіли, як відмічають у своїх дослідженнях експерти, нерідко є прогресивними у сфері високих технологій, адже для ефективного пошуку дитячої порнографії, її зберігання, обміну, розповсюдження та маскування своєї незаконної діяльності необхідно володіти певними компетентностями.

Навіть більше, «шанувальники» дитячої порнографії легко згруповуються у так звані педофільні спільноти, де

їх учасники підвищують свій статус за рахунок зростання своїх колекцій і придбання (а часом і створення) унікальних «авторських» матеріалів з яким-небудь новим способом насильства, який ще ніхто не бачив, – таких висновків дійшов у своїй роботі Є.І. Беспалов. Автор зазначає, що подібні рідкісні матеріали виступають своєрідною валютою, за неї можна отримати нові незаконні матеріали або номери телефонів та інші персональні дані дітей, яких можна втягнути в створення «авторського» порноконтенту. Тобто зростання в мережі кількості матеріалів з дитячою порнографією призводить до зростання числа звалтувань неповнолітніх, а це своєю чергою породжує наплив в Інтернет нових порно матеріалів [13, с. 10–11]. Таким чином, утворюється так зване коло насильства щодо дитини.

Необхідно вказати, що будь-яка дитина, у якої є доступ до Всесвітньої мережі, може стати потерпілою від протиправних (злочинних) посягань, але, на думку фахівців (зокрема психологів та педагогів), найчастіше жертвами дитячої порнографії стають три категорії дітей: 1) довірливі (інфантильні) діти. Багато з них із захопленням приймають пропозицію «знятись у кіно» та йдуть із незнайомцями. Інші з меншим захопленням погоджуються погратися з дорослим чоловіком у «лікарню» чи у щось, що дозволяє оголитись. Деякі дорослі використовують Інтернет, де під виглядом ровесників зав'язують віртуальну дружбу, а потім запрошують на реальне побачення. Саме такі діти частіше за все стають жертвами сексуального насильства, усвідомлюючи тільки в останній момент, що відбувається насправді; 2) викрадені діти. Якщо «довірливих» дітей, особливо таких, що зіграли у «лікарню» так і не усвідомивши, що відбулося, переважно відпускають, то викрадених дітей часто перетворюють на малолітніх секс-рабів, регулярно гвалтуючи перед камерами. Утримуються такі діти переважно в жадливих умовах, де не отримують навіть необхідної їжі; 3) діти з неблагополучних родин – категорія, доволі характерна для України. Одних батьки продають за пляшку горілки, інші заради швидкого прибутку готові на ризиковані вчинки, особливо не задумуючись про наслідки [3, с. 51].

Світове співтовариство визнає проблему поширення дитячої порнографії, «сексуального туризму», насильства тощо та всіляко намагається боротися з такими видами злочинних діянь.

Слід зазначити, що одним із основних методів боротьби з дитячою порнографією є блокування такого контенту. Заслужують на увагу глобальні світові мережі, які працюють у напрямку захисту дітей від сексуального насильства та експлуатації, такі як:

- ЕСПАТ – глобальна мережа громадських організацій, які борються проти сексуальної експлуатації дітей (налічує 118 членів із 102 країни світу) [14].

- ІННОРЕ – глобальна мережа гарячих ліній, які протидіють сексуальному насильству над дітьми в Інтернеті шляхом блокування та видалення такого контенту. Організація нараховує сьогодні 47 гарячих ліній у 43 країнах [15]. Україна не є членом цієї мережі, тоді як на її території спостерігається 70% світового платного хостинга дитячої порнографії (серед країн, які не є членами ІННОРЕ) [16].

Інноваційні зусилля по боротьбі з дитячим сексуальним насильством в Інтернеті знайшли своє відображення у проєкті «Арахнід» (Arachnid), який дає нові можливості прискореного видалення матеріалів сексуального насильства над дітьми. Arachnid – це платформа, яка сканує тисячу сторінок у секунду та дозволяє активно виявляти матеріали, що містять сексуальне насильство по відношенню до дітей та видає повідомлення хостинг-провайдерам з вимогою про негайне видалення контенту (країни – учасниці круглого столу даного проєкту – Канада, США, Великобританія) [17].

Однак для забезпечення прав дитини в зазначеній сфері необхідна потужна правова основа. Сьогодні юридич-

ний механізм забезпечення прав дитини на особисту безпеку у сфері статевої свободи та недоторканості, а також у сфері моральності включає: 1) на міжнародному рівні – відповідні міжнародні правові акти, серед яких найголовнішими слід назвати Конвенцію ООН про права дитини, Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Конвенцію Ради Європи про кіберзлочинність тощо; 2) на національному рівні – систему нормативно-правових актів України щодо захисту дитини від злочинів у сфері моральності, а також статевої свободи та статевої недоторканості, а саме: Конституцію України (ст. 52), Кримінальний кодекс України (ККУ) (ст. 301), закони України «Про охорону дитинства», «Про захист суспільної моралі», «Про телекомунікації» тощо.

Проаналізувавши відповідність національного законодавства України у зазначеній сфері міжнародним стандартам, ми цілком поділяємо думку В.Ю. Омецинської [18, с. 86–87] щодо частково невідповідності вітчизняного законодавства міжнародному, зокрема у частині відповідальності за обіг дитячої порнографії.

Наприклад, норми ст. 301 ККУ частково не задовольняють вимоги Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (ратифікована 20 червня 2012 року) [19] з цього питання:

- по-перше, в національному законодавстві криміналізоване лише діяння, предметом яких є порнографія (у тому числі дитяча), вчинені «з метою збуту чи розповсюдження», тоді як у Конвенції вимагається криміналізувати навіть придбання дитячої порнографії для себе або іншої особи (ст.20 п.1 п/п «d» Конвенції);

- по-друге, залишилось не криміналізованим «володіння дитячою порнографією» (ст.20 п.1 п/п «e» Конвенції). Хоча Конвенцією передбачається криміналізація такого діяння на розсуд держави, але з обов'язковим дотриманням чітких умов;

- по-третє, не криміналізоване «свідоме одержання доступу до дитячої порнографії за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій» (ст.20 п.1 п/п «f» Конвенції).

Одночасно у ст.9 п.1 Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність від 23.11.2001р. [20] передбачено, що кожна сторона повинна вживати такі законодавчі та інші заходи, які можуть бути необхідними для встановлення кримінальної відповідальності відповідно до її внутрішнього законодавства за навмисне вчинення, без права на це,

наступних дій: вироблення дитячої порнографії з метою її розповсюдження за допомогою комп'ютерних систем (а); пропонування або надання доступу до дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем (в); розповсюдження або передача дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем (с); здобуття дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем для себе чи іншої особи (d); володіння дитячою порнографією у комп'ютерній системі чи на комп'ютерному носії інформації (е). Причому у Конвенції передбачено право не застосовувати або застосовувати частково заходи щодо криміналізації перелічених діянь, але воно стосується лише двох останніх пунктів.

З огляду на вищевикладене та враховуючи, що попит на дитячу порнографію народжує пропозицію, вважаємо, що ст. 301 ККУ України потребує вдосконалення в частині приведення її у відповідність до згаданих міжнародних актів. Адже слід пам'ятати, що особливо суспільно небезпечним є виготовлення та використання порнопродукції за участі неповнолітніх та малолітніх, які стають і знярядом злочину, і об'єктом наруги через розбещення, звалтування, різноманітне насильство, сексуальну експлуатацію.

Варто зазначити, що малолітні жертви сексуальних посягань підсвідомо прагнуть відтворити свій життєвий досвід у дорослому житті. Віддаленими наслідками для потерпілих у майбутньому стає їх схильність до алкоголізму, наркоманії, асоціальної поведінки, жорстокості (за даними статистики, діти жертви у 10 разів частіше здійснюють спроби суїциду; у 85% дорослих пацієнтів психіатричних клінік виявляється історія сексуального насильства в дитинстві) [21, с. 5].

Висновки. Підсумовуючи, слід сказати, що для полегшення виявлення та розкриття, а також запобігання злочинам відносно дітей у сфері моральності та пов'язаних з ними злочинам, що посягають на статево свободу та статево недоторканість, необхідно вирішення таких завдань:

- добитися криміналізації володіння, придбання, одержання доступу, зберігання матеріалів, що містять дитячу порнографію, відповідно міжнародним нормативно-правовим актам;
- розробити спрощений механізм блокування та видалення таких матеріалів хостерами та інтернет-провайдерами;
- криміналізувати грюмінг та секстінг щодо дітей;
- налагодити навчання дітей правилам безпечної поведінки в глобальній мережі Інтернет.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новинар: Чому українські діти легко стають жертвами порно індустрії. URL: <http://news.bigmir.net/ukraine/146702> (дата звернення: 11.06.2020).
2. У Верховній Раді відкрилася виставка, присвячена захисту дітей від сексуального насильства в Інтернеті. Комітет с питань цифрової трансформації. URL: http://komit.rada.gov.ua/news/main_news/povidomlen/73527.html (Дата звернення: 27.07.2020).
3. Сексуальне насильство над дітьми: причини, наслідки, профілактика : інформ.-метод. посібник / Автори-упоряд. Цюман Т. П., Малієнко Ю. М.; За заг. ред. Цюман Т.П. К.: ФОП Пономаренко Я.М. 2011. 76 с.
4. Шевчук Т.І. Сучасний стан та тенденції поширення сексуальної злочинності щодо дітей в Україні та світі // the Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права. 2018. № 51. С. 102-110.
5. Дитяча інтернет-порнографія з Росії «переїжджає» до України / Украина Криминальная. URL: <http://cripo.com.ua/news/?p=105534/> (дата звернення: 20.07.2020).
6. Україна увійшла в п'ятірку країн-виробників дитячої порнографії. Інформаційно-ресурсний центр «Дитинство без насильства». URL: <https://rescentre.org.ua/novyny/ukraini-uvishla-v-piatirku-krajin-virobnikiv-ditiachoi-pornografii> (дата звернення: 20.07.2020).
7. Готуються зміни до законодавства щодо захисту дітей від сексуального насильства в Інтернеті / Міністерство та комітет цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/gotyuyutsya-zmini-do-zakonodavstva-shchodo-zakhistu-ditey-vid-seksualnogo-nasilstva-v-interneti> (дата звернення: 28.07.2020).
8. Лубенець І.Г., Толочко Г.В., Наумова Г.В. Інтернет-ризик та загрози щодо неповнолітніх користувачів: кримінологічний аспект (ч. 1). *Наука і правоохорона*. 2020. № 1. С. 258–264.
9. Іонан В. В Інтернеті що 5 хв відбувається сексуальне насильство над дитиною. Як це зупинити. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/02/4/239800/> (дата звернення: 05.07.2020).
10. Демедюк С.В., Демедюк Т.С. Небезпечний порнографічний контент в інтернеті як проєкція розладів особистості розповсюджувача дитячої порнографії. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 68. №6. С. 278–290.
11. Толокільнікова К. Секстінг, грюмінг, мобінг: від чого страждають діти в Інтернеті. URL: <https://ms.detector.media/media-i-diti/post/21656/2018-08-20-seksting-gruming-mobing-vid-chogo-strazhdajut-diti-v-interneti/> (дата звернення: 05.07.2020).
12. Європіна І.В. Види протиправних діянь у сфері новітніх інформаційних технологій. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 3(19). С. 129–136.

13. Беспалов Е.И. Детская порнография: индустрия насилия/Беспалов Е.И.; [авт. вступ. ст. Астахов П.А.]. Москва : Фонд «Дружественный Рунет», 2010. 32 с.
14. ЕСПАТ. URL: <https://www.ecpat.org/> (дата звернення: 25.06.2020).
15. INHOPE. URL: <https://www.inhope.org/EN> (дата звернення 15.07.2020).
16. Дорош М. Свобода висловлювань в інтернеті – де її межа? URL: <https://ms.detector.media/zakonodavstvo/post/11103/2014-10-07-svoboda-vislovyuvan-v-interneti-de-ii-mezha/> (дата звернення: 13.07.2020).
17. Global Fight Being Waged on Child Sexual Abuse Imagery on the Internet. URL: https://www.cybertip.ca/app/en/media_release_201711_csam_global_fight (дата звернення: 27.07.2020).
18. Омецинська В.Ю. Кримінально-правова охорона статевої свободи та статевої недоторканості дитини : дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2019. 265 с.
19. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, ратифікована 20.06.2012 (набрання чинності від 01.12.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927 (дата звернення: 24.07.2020 р.)).
20. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність від 23.11.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення 20.07.2020 р.).
21. Джужа А.О. Кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання злочинам проти статевої недоторканості дитини : монографія / НАВС. Київ, 2013. 193 с.